

EYLEM+-sA ÇEKİMİNDEKİ DİLEK TÜMCELERİ EKŞİLTİLİ/EKSİK TÜMCE MİDİR?

Özet

Türkiye Türkçesinin dil bilgisi kaynaklarında, şart ifade eden tümcelerin yargı bildirmediği ve bağımsız tümceler kuramayacağı görüşü kabul edilmektedir. Dilek ifade eden tümceler ise yargı bildiren bağımsız tümceler olarak değerlendirilmektedir. Ancak *Eylem+-sA* yapısındaki basit çekimlerde, şart ve dilek anlamı net çizgilerle birbirinden ayırlanamamaktadır. Bununla birlikte şart bildiren yan tümcelerin kimi zaman temel tümce gösterilmeden eksiltili veya eksik bir tümce yapısında kullanılabileceği de dile getirilmiştir. Bu durum, *Eylem+-sA* yapısındaki şart tümceleri için de geçerlidir. Bu çalışmanın konusu, şart tümcelerinde zaman zaman karşımıza çıkan bu eksiltili ya da eksik kullanımların, *Eylem+-sA* çekimindeki dilek tümceleri için de geçerli olup olmadığıdır. Dilde eksilti, gelişigüzel ortaya çıkmaz, belirli kurallar çerçevesinde meydana gelir. Dolayısıyla her alıcı tarafından farklı biçimlerde tamamlanabilecek bir boşluk eksilti değildir. Her eksiltide olması gereken özellikler, en az çaba yasasına bağlı olarak kolaylık ve tümcedeki yokluğunun iletişimde sorun yaratmaması bağlamında anlaşılabilirlik veya kestirilebilirliktir. Bağlamın ortaya koyduğu veriler doğrultusunda alıcı, yüzey yapıda bulunmayan unsuru zihninde tamamlayarak tümceyi algılar. Bu algılama tüm alıcılar için farklı olduğunda eksiltiden değil, eksiklikten bahsetmek gerekir. Bu çalışmada, öncelikle *Eylem+-sA* yapısındaki basit çekimler, şart ve dilek tümceleri oluşları bakımından değerlendirilmiş; bu çekimdeki dilek tümcelerinin eksiltili veya eksik tümce olup olamayacağı

ULUSLARARASI TÜRK
DÜNYASI
ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
INTERNATIONAL
JOURNAL OF TURKISH
WORLD STUDIES
e-ISSN: 2651-5180
CİLT 6 / SAYI 3 /
TEMMUZ 2023

Sorumlu Yazar
Corresponding Author

Çiğdem KALEGERİ

Öğr. Gör. Dr., Mersin
Üniversitesi,
ckalege-ri@hotmail.com
ORCID ID: 0000-0002-
9567-6534

Gönderim Tarihi
Recieved
12.05.2023

Kabul Tarihi
Accepted
13.07.2023

Atf
KALEGERİ, Çiğdem
(2023). “*Eylem+-sA*
Çekimindeki Dilek
Tümceleri Eksiltili/Eksik
Tümce midir?”,
Uluslararası Türk Dünyası
Araştırmaları Dergisi, (6/3),
87-104.
DOI:
10.59182/tudad.1296217

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şart tükmesi, dilek tükmesi, eksilti, eksiltili tükme, eksik tükme.

ARE SUBJUNCTIVE SENTENCES IN THE FORM OF VERB+-sA ELLIPTICAL/INCOMPLETE?

Abstract

In the grammar resources of Turkey Turkish, it is accepted that clauses expressing a condition do not express a judgment and cannot form independent sentences. Sentences expressing a wish are evaluated as independent sentences expressing judgment. However, in simple conjugations in the form of Verb+-sA, the meaning of condition and wish cannot be separated from each other with clear lines. It was also stated that conditional clauses can sometimes be used in an elliptical sentence structure without showing the main clause. This also applies to conditional clauses in the form of Verb+-sA. The subject of this study is whether these elliptical or incomplete usages, which we encounter from time to time in conditional sentences, are also valid for subjunctive sentences in the form of Verb+-sA. Ellipses in a language do not occur randomly, it occurs within the framework of certain rules. Therefore, every void that can be completed in different ways by each recipient is not an ellipse. The features that should be in every ellipsis are convenience, depending on the least effort principle, and intelligibility or predictability in the sense that its absence in the sentence does not cause problems in communication. In line with the data revealed by the context, the receiver perceives the sentence by completing the element that is not in the surface structure in his mind. When this perception is different for all receivers, it is necessary to talk about incompleteness, not ellipses. In this study, first of all, simple conjugations in the verb +-sA structure were evaluated in terms of conditional and subjunctive sentences. It has been investigated whether the subjunctive sentences in this conjugation can be elliptical or incomplete.

Key Words: Conditional sentence, subjunctive sentence, ellipsis, elliptical sentence, incomplete sentence.

Giriş

-sA ekiyle kurulan şart anlamlı tükceler, yargı taşımayan bir yan tükme yapısındadır. -sA ekiyle yapılan çekimler arasında, *Eylem+-sA* biçimindeki basit çekimlerde, şart ve dilek tükeleri anlam bakımından birbirinden net çizgilerle ayıramamaktadır. Bu durum, alıcının yaşamı boyunca elde ettiği bilgi ve deneyimleri iletinin bağlamı ile birleştirilerek anlamlandırması yoluyla çözülebilir. Bir

başka deyişle, *Eylem+-sA* biçimindeki bir çekimin şart ya da dilek ifade ettiğinin belirlenmesi alıcının algısına dayanmaktadır.

Bununla birlikte, bir temel tümceye bağlanmayan şartlı yan tümceler, aslında temel tümcesi “yüzey yapıya” taşınmamış, “derin yapıda”¹ bırakılmış birer birleşik tümce yapısındadır. Bu tür şartlı tümceler ise eksiltili ya da eksik tümce olarak değerlendirilmektedir (Atabay vd., 2003: 100; Develi, 1997: 123; Ediskun, 1992: 385; Demir, 2006: 244; Erkul, 2004: 61). Dolayısıyla *Eylem+-sA* çekimi de şart ifade ettiğinde eksiltili veya eksik tümceler oluşturabilmektedir. *Eylem+-sA* çekiminin, dilek ifade ettiği durumlarda da eksiltili ya da eksik tümce olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği bu çalışmanın temel sorunsalıdır.

Bu aşamada, eksilti ve eksiklik kavramları önem arz etmektedir. Eksilti, dil kullanıcısının zihinsel faaliyetleri ve dil bilgisi kuralları çerçevesinde tamamlanabilen, kestirilebilir söz dizimsel boşluktur. Eksiklik ise tümcenin anlamında ve yapısında kusur oluşturan, bu nedenle iletişimi zorlaştıran bir ifade zayıflığıdır.

Alıcı, tümcenin içinde bulunduğu bağlamdan elde ettiği ipuçlarıyla, yani metnin yönlendirmesiyle boşlukları doldurabilir. Eksiltili tümcelerde gösterilmeyen unsurlar, alıcı tarafından zihinde tamamlanarak algılanmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, eksiltinin tüm alıcılar tarafından aynı biçimde “kestirilebilir” olmasıdır. Her alıcının kendi birikimiyle, değişik şekillerde boşlukları doldurması eksilti değil, eksiklikler ve bu durum iletişimde kargaşaya neden olur.

Bu çalışmada, *Eylem+-sA* çekimindeki dilek tümcelerinin eksiltili ya da eksik tümce olup olamayacağı üzerinde durulacaktır.

1. *Eylem+-sA* Çekimi ve İşlevleri

Türkiye Türkçesinin dil bilgisi kaynaklarında, dilek ve şart tümcelerinin yargı bildirip bildirmediği hususu ifade ettikleri anlama bağlanmaktadır. Şart ifade eden tümcelerin yargı bildirmediği ve

¹ Dil göstergelerden oluştuğuna göre yüzey yapı, “gösteren”; derin yapı, “gösterilen” yan olarak görülür. Yüzey yapı, dilin gözle görülen, kulakla duyulan somut yanını oluştururken derin yapı, var sayılanı işaret eder. Yüzey yapı, dilin söylenen-yazılan yanını; derin yapı, kavranan, algılanan yanını, yani anlamını gösterir (Üstünova, 2010).

bağımsız tümceler kuramayacağı görüşü araştırmacılar tarafından kabul edilmektedir. Dilek ifade eden tümceler için ise bunun tam tersi bir kabul söz konusudur. -sA ekli dilek tümceleri yargı bildiren bağımsız tümceler olarak değerlendirilmektedir (Karahana, 1999: 52; Zülfikar, 1990: 143; Erkul, 2004: 59; Koç, 2002: 436; Ergin, 2013: 382; Aktan, 2009: 131; Şimşek, 1987: 282; Özkan ve Sevinçli 2008: 160; Korkmaz, 2003: 678-679; Dizdaroğlu, 1976: 209; Hepçilingirler, 2006: 299). Ancak anlam ölçüt alındığında bu ayrımı net bir biçimde yapmak her zaman mümkün olmamaktadır.

Bu noktada dil bilgisi kaynaklarındaki yargı teriminin tanımı ve açıklaması üzerinde kısaca durmak yerinde olacaktır. Korkmaz (1992: 241) *Gramer Terimleri Sözlüğü*'nde yargıyı şöyle tanımlamıştır: “Yüklem bir duyguyu, bir düşünceyi, bir isteği veya bir durumu, bir oluş ve kılışı karar olarak bildirmesi: gelecek, okuyacağız, alsın, çalış, durakladı, kavradın, yorulacaksın, sakıncasızdır vb.” Koç (1992: 309) *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*'nde ve Hatiboğlu (1972: 105) *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*'nde yargıyı, “Yüklemle bildirilen karar ya da düşünce.” biçiminde tanımlamıştır. Hengirmen'in (2009: 422) *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*'ndeki yargı tanımı ise şu şekildedir: “Cümlelerde yüklemcil öge üzerinde odaklanan, özne ve tümleçlerle tamamlanan bilgi bütünü.” Delice'nin (2012: 39) *Cümle Nasıl Tanımlanmalıdır?* adlı makalesinde yaptığı tanım ise şöyledir: “Cümle, bir yüklemle -biri mutlaka özne veya nesne olmak koşuluyla- ona bağlı en az bir tamamlayıcıdan oluşan ve bir kılış, oluş veya durum bildiren sözdizimidir.” Bu tanımlardan yola çıkarak yargı teriminin tanımı “yüklem bir duygu, düşünce, arzu, karar ve bitmişlik bildirmesi” biçiminde yapılabilir.

Bununla birlikte, *Eylem*+ -sA çekimindeki yapıların yargı bildirip bildirmediği, buna bağlı olarak şart mı dilek mi ifade ettiği hususunda kesin bir karara varmak her zaman mümkün olmamaktadır. Karahana'ya (1999: 52) göre, Türkçedeki kip eklerinin -dilek dâhil- tamamıyla bağımsız tümceler kurulabilir ancak şart bildiren -sA eki ile bağımsız tümce kurulamaz. Karahana, şart ifade eden -sA ile dilek ifade eden -sA ekinin birbirinden hem anlam bakımından hem kullanımları bakımından ayrıldığını belirtmiştir.

Gülsevin (1990: 278) de -sA ekinin, dilek bildiren şeklinin dışında, tümcede hiçbir zaman yüklem olamayacağı görüşündedir. -sA eki, ancak başında *keşke* sözcüğü ya da *keşke* anlamı olan tümcelerde,

dilek ifade etmek koşuluyla yüklem olabilir. Bu tür kullanışlarda da şart değil, dilek anlamı vardır. Ancak kökendeki farklılıktan bağımsız olarak, kimi durumlarda (örneğin *Eylem+-sA* çekiminde) şart ve dilek bildiren *-sA* ekleri, günümüz Türkçesinde anlam ve kullanım bakımından iç içe geçmiş durumdadır.

Hatiboğlu (1954: 256), şart kipiyle dilek kipi arasındaki anlam ilişkisinin kuvvetli olduğuna dikkat çekmiştir. Hatiboğlu'na göre, eylem çekiminde birinci zaman eki olarak kullanılan *-sA* eki arzu ya da istek ifade eder. Ancak *-sA* eki bir birleşik çekimde ikinci zaman eki olarak kullanıldığında şart bildirir. Hatiboğlu, her iki kullanışta da *-sA* ekinin kökenindeki birlikten kaynaklanan bir anlam kayması ve kaynaşması görüldüğünü belirtmiştir. Buradan yola çıkarak dilek ifadesinde az da olsa şart, şart ifadesinde ise aynı ölçüde dilek anlamı olduğunu söylemek mümkündür.

Basit ve birleşik çekimlerde Hatiboğlu'nun ifade ettiği ayrımı yapmak mümkün olmakla birlikte, daha önce de belirtildiği gibi *Eylem+-sA* çekimindeki tümcelerde şart ve dilek anlamı birbirinden net çizgilerle ayırlanamamaktadır. Dolayısıyla bu çekimlerdeki dilek ya da şart anlamlarından hangisinin daha baskın olduğunun tespit edilmesi zorlaşmaktadır. Bu tespit alıcıya, onun bilgi birikimi ve tecrübelerine, tümcenin bağlamına vb. bağlıdır. Bu unsurların bazıları kişiden kişiye değişim gösterdiğinden tümcedeki anlamın -dilek ve şart ifade etmesi bakımından- değişmesi de kaçınılmaz olmaktadır.

1. Ahmet'i görsem çok iyi olacak.

2. Su içsem iyi gelir.

Yukarıdaki tümcelerde hem dilek hem şart anlamı bulunmaktadır. Birinci tümce şart tümcesi olarak değerlendirildiğinde "iyi olmanın" koşulu "Ahmet'i görmek"tir. İkinci tümcede ise "iyi olmanın" koşulu "su içmek"tir. Bu tümceler dilek tümcesi olarak değerlendirilirse birinci tümcede "Ahmet'i görme arzusu", ikinci tümcede ise "su içme isteği" öne çıkmaktadır. Alıcının bu anlamlardan hangisini algılayacağı bağlama göre değişebilir. Buradaki sorun önceliklidir. *Eylem+-sA* biçimindeki çekimlerin yalnızca biçimce aynı olması değil, anlamca da iç içe geçmiş olması şart ve dilek anlamı arasında kesin bir ayrım yapmayı zorlaştırmaktadır. Bu hususta kesin bir yargıya varmak, ancak tümcenin içinde bulunduğu bağlamı bilmekle mümkün olabilir.

Türkiye Türkçesinin dil bilgisi kaynaklarında, anlam dışında, dilek ve şart ayrımı için kullanılan bir başka ölçüt ise eylem çekimidir. Araştırmacılara göre, -sA eki basit çekimde dilek, birleşik çekimde şart ifade etmektedir (Koç, 2002: 436-437; Hepçilingirler, 2006: 299; Bozkurt, 2007, 125-126). Fakat yapı bakımından ortaya koyulan bu ölçüt de her zaman kesin bir ayırım için yeterli olmamaktadır:

Evin damında bir ufak tıkrıtı **olsa** tingedek düşerdim (Baykurt, 1997: 40).

Bu tümede *ol-* eylemi şartın basit çekimindedir. Yukarıda ifade edilen görüş doğrultusunda yani biçim ölçüt alındığında bu tümcenin dilek bildirmesi beklenir. Oysa anlam bakımından değerlendirildiğinde tümedeki şart ifadesi açıkça sezilmektedir. Hatta bu tümedeki basit şart çekimini birleşik çekimle değiştirmek de mümkündür: Evin damında bir ufak tıkrıtı **ol-ur-sa** tingedek düşerdi.

2. Eksilti ve Eksiklik

Türkiye Türkçesinin dil bilgisi kaynaklarında eksilti terimi “eksiltim, düşürme, düşüm, sıfır birim, elips” gibi biçimlerde de adlandırılmış ve tanımlanmıştır. Özmen (1996: 71), eksiltiyi “Dilde en az çaba kuralına bağlı olarak, bir kelimenin, bir kelime grubunun veya bir cümlenin, herhangi bir ögesinin, herhangi bir anlam karışıklığına yol açmayacak şekilde, düşürülmesi, eksiltilmesi olayıdır.” biçiminde tanımlanmıştır.

Günay (2003: 68), eksiltiyi “anlam kaybına yol açmamak koşulu ile bir tüme içinden zamanla bazı sözcükleri atma işi ya da kullanılmayışları anlatımda eksikliğe neden olmayacak sözcüklerin düşürülmesi” biçiminde tanımlamıştır.

Vardar (2007: 92) ise “Olağan koşullardaki biçimine oranla kimi öğeleri eksik olan, ama anlamayı aksatmayan dizim.” biçiminde bir tanım yapmıştır. Vardar’ın bu tanımdan sonra dikkat çektiği husus ise eksiltili biçimlerin kolay kavranacak bir durumda olması gerektiğidir. Yani okuyucu ya da dinleyicinin bu eksik unsuru tamamlamakta bir güçlük yaşamaması gerekmektedir.

Korkmaz (2003: 81), terim olarak “eksiltim”i tercih etmiş ve şöyle açıklamıştır: “Anlatımda kolaylık sağlamak üzere bir kelimenin, bir kelime grubunun veya bir cümlenin bazı öğelerinin atılıp eksiltilerek kullanılması olayı. Bu olayda, bazı ses veya kelimeler

atılmış olduğu hâlde, anlamı aksatmayan kendine özgü bir dil biçimlenmesi, bir biçim bütünlüğü vardır.”

Üstünova (1998: 162-163), eksiltinin dilde tekrara düşmeyi engelleyen bir yol olduğunu ve iletişimde zamandan tasarruf etmeyi sağladığını ifade etmiştir. Eksik öğelerin oluşturduğu boşluğu alıcının doldurduğunu belirtmiştir. Araştırmacıya göre, eksiltide dikkat edilmesi gereken husus tümcenin anlam bütünlüğünü bozmamaktır. Alıcı, tümcedeki anlam bütünlüğünü koruyarak eksik unsuru tamamlamak için bağlamdan, metinde yer alan bazı ipuçlarından faydalanır. Gümüşatam (2013: 1548), eksiltimi keşfetmek için alıcının metni değerlendirme aşamasında yoğun dikkatinin gerektiğini ifade etmiştir.

Hengirmen’e (2009: 155) göre de eksilti “görünmeyen ama anlaşılabilir sözcük değerindeki öğeler”dir. Gemalmaz (2010: 275), eksiltiyi “kolaylık (économie) ve anlaşılabilirlik (compréhensibilité) kanunları” çerçevesinde düşünmek gerektiğini ifade etmiştir. Uzun (1990: 143) ise Chomsky’nin “dil bilgisinde seçmeli ve zorunlu silme dönüşümü” ifadesine bağlı olarak eksiltinin temel şartının “kestirilebilirlik” olduğunu belirtmiştir.

Karaağaç (2013: 366), eksiltinin dilin her düzleminde görülebileceğini; bu sebeple de “ses, söz, ek veya cümle ögesi eksilmesi gibi çok değişik yapıda” ortaya çıkabileceğini ifade etmiştir. Aışova Demirdağ (2022: 82) da eksiltinin “dilde kanaat prensibi sonucu cümle öğelerinin düşürülmesi olayı” olduğunu belirtmiş ve eksiltili tümcelerin daha çok konuşma metinlerinde ve diyalog tümcelerinde bulunduğunu eklemiştir.

Uzun (2019: 1581), eksiltili unsurların tümcede bulunması zorunlu olmayan, yokluğu iletişimde bir karışıklığa yol açmayan birimler olduğunu ifade etmiş ve eksiltiyi “metin bağlamının sunduğu imkânlarla doldurulabilen, metinde bağdaşıklık sağlayan söz dizimsel boşluk” biçiminde tanımlamıştır. Bu hususta, Hirik de benzer bir düşüncededir. Hirik (2020: 229), yüzey yapıda eksik olan öğelerin derin yapıda var olduğunu ve eksiltilmiş bu öğelerin varlığının ancak metne başından beri hâkim olan alıcı tarafından bilinebileceğini belirtmiştir. Hirik’e göre, “Eksik öğelerin metinde bıraktığı boşluklar, anlatıcının bıraktığı izlerle tamamlanmaktadır.” Gülsevin’e (2022: 532) göre eksilti, alıcının birtakım şeyleri bildiğini, konuşmayı

dikkatle dinlediğini ve duyduklarını doğru yorumlayabileceğini düşünmek gibi sebeplerle yapılmaktadır. Hunutlu (2019: 772) ve Uzun (2021: 78), eksiltelerin en az çaba yasası neticesinde ortaya çıkmış olsa da oluşum şekillerinin bağımsız ve farklı olduğunu ifade etmiştir.

Ancak dilde eksilti, gelişigüzel ortaya çıkmaz, belirli kurallar çerçevesinde meydana gelir. Dolayısıyla her alıcı tarafından farklı biçimlerde tamamlanabilecek bir boşluk eksilti değildir. Her eksiltide olması gereken özellikler, en az çaba yasasına bağlı olarak kolaylık ve tümcedeki yokluğunun iletişimde sorun yaratmaması bağlamında anlaşılabilirlik veya kestirilebilirliktir. Bağlamın ortaya koyduğu veriler doğrultusunda alıcı, yüzey yapıda bulunmayan unsuru zihninde tamamlayarak tümceyi algılar. Bu algılama tüm alıcılar için farklı olduğunda eksiltiden değil, eksiklikten bahsetmek gerekir.

Uzun'a (2019: 1582) göre eksiklik, dil kullanıcısının ifade eksikliğinin sonucu oluşan, iletişimi aksatan ve giderilmesi gereken bir anlatım sorunudur. Üstünova (2013: 47) ise eksikliği "kesin olmayan, kişiden kişiye değişen tasavvurlara yol açıp metnin farklı algılanmasını, kişilerin aynı metinden farklı tatlar almasını sağlayan boşluklar" olarak değerlendirir. Sarıkaya (2016: 353) da eksik tümcelerin okuyucunun zihninde zaman zaman soru işaretlerinin oluşmasına neden olduğunu ifade etmiştir.

Eksik tümceler de eksiltili tümceler gibi anlatımı daha etkili kılmak için kullanılan yapılardır. Üstünova (2002: 120), ruhsal durumların açıklanmasında, tasvirlerde bu tür yapıların kullanıldığını belirtmiştir. Ancak eksiltideki kestirilebilirlik, boşluğun her alıcı tarafından aynı biçimde tamamlanması durumu eksiklikte yoktur. Çünkü eksik tümcelerdeki boşlukları her alıcı, kendi birikimi ve hayal gücü doğrultusunda farklı biçimlerde doldurmaktadır (Aydın 2012: 176).

3. Eylem+-sa Çekimindeki Dilek Tümceleri ve Eksiltili-Eksiklik

Türkiye Türkçesinin dil bilgisi kitaplarında yapılan tümce tanımlarının ortak noktası "yargı" bildirmeleri gerektiği hususudur. "Eksiltili yapıların cümle sayılmaları için, eksiksiz anlatıma ulaştırılmaları, yani bağımsız olmaları ve yargı bildirmeleri şartı aranır" (Özkan ve Sevinçli, 2008: 162). Bir tümcedeki eksiltinin giderilebilir olmasının ilk şartı ise tahmin edilebilir ve tamamlanabilir

olmasıdır. Böylece yüzey yapıda görülmeyen ancak söz dizimsel kurallar bağlamında var olması gereken eksik unsurlar derin yapıdan yüzey yapıya taşınacaktır (Üstünova, 2010: 701-702).

-sA ekiyle kurulan ve şart ifade eden tümcelelerin, bir yan tümce olarak temel tümcenin yüklemine bağlandığı hususunda pek çok araştırmacı hemfikirdir. Bununla birlikte, temel tümceye bağlanmayan şartlı yan tümcelelerin, aslında temel tümcesi kaldırılmış birer birleşik tümce olduğu durumlarla da karşılaşılmaktadır. Bu tür şartlı tümceler ise eksiltili tümce olarak değerlendirilmektedir (Atabay vd., 2003: 100; Develi, 1997: 123; Ediskun, 1992: 385; Demir, 2006: 244; Erkul, 2004: 61).

Erdem Uçar (2017: 302), Atâyî'nin divanından bir örnekle bu durumu açıklamıştır:

Meclisde çağurdın él ösürse / Mén cām-ı cemāl-i sākī birle Ø

“Herkes mecliste şarapla sarhoş olsa ben sakinin güzel kadehi ile [sarhoş olurum].”

Bu beyitte Eylem+-sA çekiminde “yan önerme+temel önerme” yapısında bir şart tümcesi bulunmaktadır ve iki önermenin de yüklemi (*sarhoş ol-*) aynıdır. Bu sebeple yan önermenin yüklemi yüzey yapıya taşındığı hâlde temel önermenin yüklemi derin yapıda bırakılarak eksiltiye gidilmiştir. Alıcı, yan önermedeki yüklemden yola çıkarak temel önermenin yüklemine kestirebilir. Bu durum, tümcenin anlaşılabilirliğine bir zarar vermediği gibi anlatımda tekrara düşmeyi de engellemiştir.

Demir’e (2006: 244) göre, şartlı birleşik tümcelerdeki şartlı yan tümce, temel tümcede ifade edilmek istenen duygu ya da düşünceyi yüklenebilir. Benzer biçimde, sonucu sezilebilen ya da anlaşılabilen şartlı birleşik tümcelerde de temel tümce yüzey yapıya çıkarılmayabilir. Hatiboğlu (1982: 148-149), aynı durumun “dilek ifade eden -sA ekli yan cümleler” için de geçerli olduğunu belirtmiştir. Araştırmacıya göre, bazı durumlarda dilek tümceleleri, bir temel tümceye bağlanmadan da sıralanabilir. Develi (1997: 123), bu yapıdaki tümceleleri eksiltili olarak adlandırmıştır.

Bu görüşten yola çıkarak dilek tümcelelerinin de birer eksiltili ya da eksik tümce olabileceği fikri akla gelmektedir. Zira eksiltili tümcelerde, tümcedeki bir unsurun yok olması söz konusu değildir.

Bu unsur yalnızca yazıda gösterilmemiştir. Hâlbuki alıcı, eksik olan unsuru zihninde tamamlar ve tümcenin iletği mesajı bu şekilde alır ve yorumlar. Bunun gerçekleşmesi için alıcının yazıdaki bağlamdan veya kendi tecrübelerinden yola çıkması gerekir.

Bir metinde, önceki ya da sonraki tümceler alıcının eksiltili tümceyi bir bağlam içinde algılamasını ve bu bağlama göre eksik unsuru zihninde tamamlamasını sağlar. Şayet tümce bir bağlam içinde değil de müstakil olarak okuyucunun karşısına çıkarsa eksik yapının kestirilebilir olup olmadığı önem kazanır. Eğer eksik unsur kestirilebilir değilse, yani tüm alıcılar tarafından aynı biçimde algılanıp tamamlanacak bir özellik taşıyorsa eksiltili bir yapıdan söz edilemez.

“Hayma nenenle anan *gitse*... Uygunu bu değil mi?”(Tahir, 1969: 246).

Yukarıdaki örnekte “Uygunu bu değil mi?” tümcesi, kendisinden önce gelen tümceden bağımsızdır. Aslında bu tümce, “Hayma nenenle anan *gitse*...” tümcesinde derin yapıda bırakılan yüklemi tamamlamanın ipucudur. Bu ipucu sayesinde, eksik olan yüklem, tüm alıcılar tarafından aynı biçimde tamamlanır: “Hayma nenenle anan *gitse uygun olur.*” Böyle bir ipucunun yokluğu durumunda “Hayma nenenle anan *gitse*...” tümcesini her alıcı farklı biçimlerde tamamlayacak ve tümce eksiltili değil eksik tümce olacaktır.

Hayma nenenle anan *gitse iyi olur.*

Hayma nenenle anan *gitse güzel olur.*

Hayma nenenle anan *gitse işimiz kolaylaşır.*

Hayma nenenle anan *gitse zamandan kazanırız.*

Hayma nenenle anan *gitse baban kızar.*

Hayma nenenle anan *gitse teyzen üzülür.*

Aşağıda, eksiltili bir dilek tümcesi örneği verilmiştir:

“Keşke bir gün, bir şey olsa da herkes maske takmak zorunda *kalsa*... O zaman ben de takarım, değil mi?” (Günday, 2021: 164).

Bu örnekte de eksik unsur herkes tarafından aynı biçimde tamamlanacaktır. Dilek tümcesini takip eden tümcede boşluğun nasıl

doldurulacağına dair ipucu verilmiştir: “Keşke bir gün, bir şey olsa da herkes maske takmak zorunda **kalsa**, ben de takarım.”

Yukarıdaki tümcelerde verilmeyen unsurlar, bunları takip eden tümceler sayesinde tahmin edilebilir olmuştur. Dolayısıyla bu tümceler, eksiltili tümce yapısındadır. Kimi durumlarda, eksik unsurun herkes tarafından aynı şekilde doldurulmasının ipucu, önceki tümcelerde bulunur:

“Çocuk dondurmaya ulaşmak üzere. Fakat ihtiyar kenarlarını yalarken öyle şehvetli ki, bitirecek dondurmayı. Adam “Dur akıtacaksın dedikçe, dondurma biraz daha yok oluyor onun dişsiz ağzında. Sonunda ele geçiriyor çocuk külahı. (...) Acele edip **yese bitirse...**” (Temelkuran, 2015: 21).

Yukarıdaki metni okuyan herkes “Acele edip **yese bitirse...**” dilek tümcesindeki boşluğu aynı şekilde tamamlayacaktır. Çünkü dondurmanın erimemesi için hızlıca yenmesi gerekmektedir. Metindeki ihtiyarın dileği, bu ipucu sayesinde tamamlanabilir: “Acele edip **yese bitirse dondurma erimez.**” Burada eksiltili bir tümce ile karşılaşılmaktadır.

Bir tümcedeki eksik unsurun tamamlanabilir olması, bu tümcenin eksiltili tümce olduğu anlamına gelmez. Tolkun (2022: 75-76), “Keşke akşam bize gelsen!” tümcesini örnek vermiş ve bu dilek tümcesinin gerçek yüklemine zihnimize “oturup konuşuruz ~ eğleniriz ~ iyi olur” biçiminde tamamladığımızı ifade etmiştir. Araştırmacıya göre bu tümce, eksiltili bir yapıdır. Ancak “Keşke akşam bize gelsen!” tümcesi yüklemsiz kesik bir tümcedir. Zira bir tümcenin eksiltili olarak değerlendirilebilmesi için tüm alıcılar tarafından aynı biçimde tamamlanabilmesi, yani eksik yapının kestirilebilir olması şarttır. “Keşke akşam bize gelsen!” tümcesinde ise kestirilebilirlik söz konusu olmadığından herkes tarafından farklı biçimlerde tamamlanması mümkündür. Aslında Tolkun’un “oturup konuşuruz ~ eğleniriz ~ iyi olur” biçiminde yaptığı tamamlamalar da bu duruma işaret etmektedir ki bu tamamlama biçimleri çoğaltılabilir: yemek yaparız, ders çalışırız, dolabı tamir ederiz...

Aynı tümcenin bir bağlam içinde karşımıza çıkması, zihinde tümceyi tamamlama işleminin sınırlarını daha da net çizmektedir. Bu tümceyi söyleyen kişinin bir dersten düşük not aldığı, A kişinin ise bu derste başarılı olduğunu ve bu kişinin kendisine yardımcı olmasını

arzu ettiğini ifade ettiği bir söylemin ardından dile getirilen “Bu akşam bize gelsen.” tümcesini “Bu akşam bize gelsen, birlikte ders çalışırız.” biçiminde algılamak kaçınılmazdır. Zihinde tamamlanan unsur, yüzey yapıda gösterilmemiş, derin yapıda bırakılmıştır. Çünkü yazar ya da konuşucu da bağlama bağlı olarak okur ya da dinleyicinin derin yapıdaki bu unsuru zihninde tamamlayacağını öngörmektedir. Yani burada kestirilebilir bir yapı, herkes tarafından aynı biçimde doldurulacak bir boşluk söz konusudur. Öyleyse bu bağlamın içindeki tümce eksilteli bir tümce olarak düşünülebilir.

Bozkurt (2007: 125-126) da yukarıdaki tümceye benzer bir örnek olan “*Keşke zamanım olsa.*” tümcesinde bir isteğin, özlemin olduğunu, ancak bunun bir sonuca bağlanmadığını ifade etmiştir. Araştırmacıya göre, bu anlamda bildirim olumsuzluk taşır, yani tümce kişinin zamanı olmadığını belirtir. Bu tümceyi okuyan veya duyan bir kişi tümcedeki olumsuzluğu sezmektedir. Bununla birlikte aklıma “Ne için zamanı olsa?” sorusu da gelmekte ve tümceyi bu bağlamda tamamlama eğiliminde olmaktadır: “*Keşke zamanım olsa birlikte sinemaya gideriz ~ biraz dinlenirim ~ bu kitabı mutlaka okurum.*” Bu tamamlama eylemi, daha önce de bahsedildiği gibi, her alıcı tarafından farklı biçimlerde yapılabilir. Dolayısıyla bu tümce, eksik tümce kabul edilmelidir.

Eksik tümceler, yalnızca yan önermelerden oluşmaktadır. Eksik olan temel önermeyi tamamlama işi alıcıya bırakılmıştır. Bağlama bakıldığında, alıcıya ipucu olacak herhangi bir unsur bulunmadığından her alıcı tamamlama işini kendince yapacak, boşluğu kendi birikimine ve hayal gücüne dayanarak dolduracaktır. Aşağıdaki tümcede de benzer bir durum söz konusudur:

“Ah Paşam, beni onların tehdit ettiğinden bir *emin olsam!*” (...) (Pamuk, 2021: 147).

Bu tümcedeki tamamlama işi, herkes tarafından farklı biçimlerde yapılabilir çünkü tüm alıcıları boşluğu aynı biçimde doldurmaya yöneltecek bir ipucu yoktur.

Ah Paşam, beni onların tehdit ettiğinden bir *emin olsam ben de onları tehdit ederim.*

Ah Paşam, beni onların tehdit ettiğinden bir *emin olsam hemen polise giderim.*

Ah Paşam, beni onların tehdit ettiğinden bir ***emin olsam*** hepsini öldürürüm.

Ah Paşam, beni onların tehdit ettiğinden bir ***emin olsam*** buralardan kaçarım.

Görüldüğü gibi, bir tümcedeki boşluğun nasıl tamamlandığı o tümcenin eksiltili ya da eksik tümce olarak değerlendirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu durum, *Eylem+-sA* çekimindeki dilek tümceleri için de geçerlidir. Tümcedeki boşluğun kestirilebilir olması ve tüm alıcılar tarafından aynı biçimde tamamlanması eksiltili bir yapıyı işaret etmektedir. Ancak kestirilebilir olmayan, her alıcının farklı biçimlerde tamamlayabileceği yapılar ise eksik tümce olarak adlandırılmalıdır.

Sonuç

Eylem+-sA çekimindeki şart ve dilek tümcelerinde, iki anlam birbirinden net çizgilerle ayırlanamamaktadır ve bu çekimlerdeki anlamlardan hangisinin öne çıktığının tespit edilmesi zorlaşmaktadır. Aslında bu tespit, alıcıya ya da tümcenin bağlamına bağlıdır. Aynı tümcenin A kişisi tarafından şart, B kişisi tarafından dilek bildirdiği biçiminde algılandığını görmek mümkündür. Bu husus, şart ve dilek anlamlarının iç içe geçmesiyle açıklanabilir. Yani her şartta bir dilek, her dilekte bir şart ifadesi bulunabilir. Bu hususta, *Eylem+-sA* çekiminin yanında tümcede yer alan -varsa- *eğer, şayet, keşke, ne olur* vb. bağlaçlar yardımcı olmaktadır ancak her tümcede böyle bir ipucunun bulunması beklenemez. Dolayısıyla yapı bakımından bir yaklaşım benimsenmesi bu hususta yeterli olmamaktadır çünkü *Eylem+-sA* yapısı ile hem dilek hem şart ifade edilebilmektedir. Şart ve dilek tümcelerinin bağlam içinde değerlendirilmeyip tek tümce olarak ele alınması, bu tümcelerin birbirinden ayrılmasını zorlaştırmakta, hatta imkânsız hâle getirmektedir.

Buradan yola çıkarak, eksiltili bir şart tümcenin derin yapıda tamamlaması gibi dilek tümcelerinin de aslında eksiltili veya eksik tümce yapısında oldukları düşünülebilir. Dilek tümcelerinin, yargı ve bitmişlik bildiren bağımsız birer tümce olduğu görüşü yaygındır. Ancak yukarıda örnek tümceler ile gösterildiği gibi *Eylem+-sA* çekimindeki dilek tümceleri, alıcı tarafından zihinde tamamlanarak algılanmaktadır. Dolayısıyla burada bir “bitmişlik”ten bahsetmek

mümkün değildir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, bu tümcelerin eksiltili mi eksik mi olduğunu belirlemektir.

Eksiltili tümceler, dilde en az çaba yasasına bağlı olarak iletişimde kolaylık sağlama ve tekrarı ortadan kaldırma amacıyla kullanılan, anlaşılabilir ve kestirilebilir olmaları sayesinde tüm alıcılar tarafından aynı biçimde tamamlanan yapılardır. *Eylem+-sA* çekimindeki dilek tümcelerini de bir bağlam içinde olduklarında herkes zihninde aynı şekilde tamamlayarak algılamaktadır. Bu algılama tüm alıcılar için farklı olduğunda ise eksiltiden değil, eksiklikten bahsetmek gerekir. *Eylem+-sA* çekimindeki bir dilek tümcesi, bağlam içinde değil, tek başına verildiğinde alıcılar bu tümceyi kendi birikimlerine göre farklı şekillerde tamamlamaktadır. Eksiltili ya da eksik tümce olmalarından bağımsız olarak, dilek tümcelerinin alıcılar tarafından zihinde tamamlanarak algılandığı açıktır.

Kaynakça

- ALIŞOVA DEMİRDAĞ, Elza (2022). “Eksilti Bağlamında Azerbaycan Türkçesinde Elliptik Cümleler”, *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKLAD)*, C. 6, S. 1, s. 79-88.
- AKTAN, Bilal (2009). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Ankara: Gazi Yayınevi.
- ATABAY, Neşe; ÖZEL, Sevgi; ÇAM, Ayfer (2003). *Türkiye Türkçesinin Sözdizimi*, İstanbul: Papatya Yayınları.
- ATALAY, Besim (1999). *Divanü Lügati't-Türk Tercümesi III*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AYDIN, Hasene (2012). “Dilde Sıfır Birim ve Sıfır Biçimbirimin Kullanımı”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 7, S. 2, s. 169-181.
- BANG, Willi (1916). *Studien zur vergleichenden Grammatik der Türkssprachen I, II*. SBAW.
- BAYKURT, Fakir (1997). *Yılanların Öcü*, İstanbul: Adam Yayınları.
- BOZKURT, Fuat (2007). *Türkçenin Gizemi*, İstanbul: Kavim Yayınları.
- BULAK, Şahap (2011). “-sA Ekinin İşlevleri”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, C. 46, s. 25-38.
- DELİCE, Halil İbrahim (2012). “Cümle Nasıl Tanımlanmalıdır?”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, C. 7, S. 1, s. 37-40.
- DEMİR, Necati (2006). “Türkçede Gereklilik Kipleri ve Anlamdaşları”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 2003/I, C. 1, s. 11-22.
- DEVELİ, Hayati (1997). “{sa} Morfemli Yardımcı Cümleler ve Bunlarla Kurulan Birleşik Cümleler Üzerinde Bir İnceleme”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 1997, s. 115-152.
- DİZDAROĞLU, Hikmet (1976). *Cümlebilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- EDİSKUN, Haydar (1992). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ERDEM UÇAR, Filiz Meltem (2017). “Çağatay Şairi Atâyî'nin Divanında Eksiltili Yapılar”, *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 5/11, s. 291-310.
- ERGİN, Muharrem (2013). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- ERKUL, Rasim (2004). *Cümle ve Metin Bilgisi*, Ankara: Anı Yayınları.
- GABAİN, Annemarie Von (1953). “Türkçede Fiil Birleşmeleri”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 1953, s. 16-28.
- GEMALMAZ, Efrasiyap (2010). “STT’de İşaretsiz (/Ø/) Görev Ögeleri Üzerine”, *Türkçenin Derin Yapısı* (Haz.: Cengiz Alyılmaz, Osman Mert), Ankara: Belen, s. 275-279.
- GÜLSEVİN, Gürer (1990). “Türkçede sa Şart Gerundiumu Üzerine”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 1990/II, 467, s. 276-279.
- GÜLSEVİN, Selma (2022). “De- Fiiliyle Yapılan Bir Eksiltili Cümle Tipi Üzerine”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 11(2), s. 527-537.
- GÜMÜŞATAM, Gürkan (2013). “Eksiltim (Ellipsis) ve Türkçede Eksiltim Türleri”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/1, s. 1539-1552.
- GÜNAY, Doğan (2003). *Metin Bilgisi*, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- GÜNDAY, Hakan (2021). *Zamir*, İstanbul: Doğan Kitap.
- HATİBOĞLU, Vecihe (1954). “Şart kipi”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. III, S. 29, s. 254-258.
- HATİBOĞLU, Vecihe (1972). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- HATİBOĞLU, Vecihe (1982). *Türkçenin Sözdizimi*, Ankara: A.Ü. DTCF Yayınları.
- HENGİRMEN, Mehmet (2009). *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Engin Yayınları.
- HEPÇİLİNGİRLER, Feyza (2006). *Türkçe Dilbilgisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- HİRİK, Seçil (2020). “Türkçede Bağdaşıklık ve Bağdaşıklık Unsurları: Kürk Mantolu Madonna İncelemesi”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10 (1), s. 221-238.
- HUNUTLU, Ümit (2019). “Atebetü’l-Hakâyık’ta Eksiltili Yapılar”, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, s. 769-793.
- KARAĞAÇ, Günay (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KARAHAN, Leyla (1999). *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KOÇ, Nurettin (1992). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- KOÇ, Nurettin (2002). “İyelik Ekleri, Fiilimsiler ve -sa/-se Eki Üzerine”, *Türk Dili Dergisi*, 605, s. 430-437.
- KORKMAZ, Zeynep (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KORKMAZ, Zeynep (1995). “-sa/-se Dilek-Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*. Ankara: Türk Dil Kurumu, s.160-167.
- KORKMAZ, Zeynep (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- ÖZKAN, Mustafa; Sevinçli, Veysi (2008). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, İstanbul: 3F Yayınları.
- ÖZMEN, Mehmet (1996). “Bir Eksiltili Cümle Tipi Üzerine”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (4), s. 71-86.
- PAMUK, Orhan (2021). *Veba Geceleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- RAMSTEDT, Gustav John (1946). “Zum Türkischen Konditional”, *FUF*, XXIX/3, s. 120-126.
- SARIKAYA, Bünyamin (2016). “Sevgi Soysal’ın Öykülerinin Dil-Üslup ve Cümle Bilgisi Açısından Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(1), s. 351-370.
- ŞİMŞEK, Rasim (1987). *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*, Trabzon.
- TAHİR, Kemal (1969). *Devlet Ana*, Ankara: Bilgi Yayınları.
- TEMELKURAN, Ece (2015). *Düğümlere Üfleyen Kadınlar*, İstanbul: Everest.
- TOLKUN, Selahittin (2022). “Klasik Türk Şiirinde Eksiltili Yüklem Sorunu”, *International Journal of Volga-Ural and Turkestan Studies*, 4 (7), s. 61-82.
- TÜRKYILMAZ, Fatma (1999). *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- UZUN, Gülsine (2021). “Dilde En Az Çaba İlkesi Bağlamında Kırgız Türkçesinde Cümle Öğelerindeki Eksiltili (Eliptik) Yapılar Üzerine”, *Journal of International Social Research*, 14(76), s. 76-86.
- UZUN, Muzaffer (2019). “Anlatım Bozukluklarında Söz Dizimi ile İlgili Kabullere Eleştirel Bir Yaklaşım: Eksiklik mi Eksilti mi?”, *XI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Samsun, s. 1579-1586.
- UZUN, Nadir Engin (1990). “Atasözlerinin Kısaldığı ya da Dilbilimsel Eksilti Sorunu”, *A.Ü. DTCF Dergisi*, s. 141-150.
- ÜSTÜNOVA, Kerime (1998). “Dede Korkut Destanları ve Sentaktik Paralelizmde Eksiltili Yapıların Rolü”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 46 (1998/1), s. 161-169.
- ÜSTÜNOVA, Kerime (2002). “Eksilti ya da Sıfır Tekrar”, *Dil Yazıları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÜSTÜNOVA, Kerime (2013). “Metin İncelemelerinde Eksilti-Eksiklik Ayrımı”, *Dil Araştırmaları*, Bursa: Sentez Yayınları.
- ÜSTÜNOVA, Kerime (2010). “Yüzey Yapı-Derin Yapı Kavramları Üzerine”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages Literature and History of Turkish or Turkic* 5, S. 4, s. 697-704.
- VARDAR, Berke (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- ZÜLFİKAR, Hamza (1990). “Girişik Cümle Sorunu”, *Türk Dili Dergisi*, 522, s. 643-648.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.

Bu çalışmanın yazar/yazarları, Üniversitesi Etik Kurulu'nun tarih sayı ve karar..... ile etik kurul izin belgesi almış olduklarını beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.

